

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

**ACIL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞ
SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ FARKINDALIĞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADNAN ÖZKAN

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. SEZGİN AYGÜN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANABİLİM DALI

**ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞ
SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ FARKINDALIĞI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADNAN ÖZKAN

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. SEZGİN AYGÜN

Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından desteklenmiştir.

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Adnan ÖZKAN tarafından Doç. Dr. Sezgin AYGÜN yönetiminde hazırlanan ve 22/07/2022 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği AnabilimDalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Sezgin AYGÜN
(Danışman)

Doç. Dr. Can AKTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Diyadin CAN

.....

.....

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi :22/07/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Adnan ÖZKAN

22/07/2022

TEŐEKKÜR

Yapmış olduğum bu çalışmanın her anında desteklerini eksik etmeyen, baőta değerli danıőmanım sayın Doç. Dr. Sezgin AYGÜN' e, çalıőmamın belirli aőamalarında fikirleriyle yol gösteren değerli arkadaőlarım Zir. Yük. Müh. Cihan DİN ve Gıda Yük. Müh. Merve SALMAN'a, bu zorlu süreci benimle omuzlayan aileme sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Adnan ÖZKAN
anakkale, Temmuz 2022

ÖZET

ACILYARDIM VE AFET YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ FARKINDALIĞI

Adnan ÖZKAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Sezgin AYGÜN

22/07/2022, 38

Bu tez çalışmasında, Acil Yardım ve Afet Yönetimi öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği üzerine farkındalıklarının belirlenmesi ve farkındalık düzeylerinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırmanın metodolojisinde betimsel tarama modeline yer verilmiştir. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ÇOMÜ Sağlık Yüksekokulunda AYAY Bölümündeki 217 öğrenci oluşturmaktadır. Verileri toplamak için anket kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin analiz edilmesinde SPSS 20 istatistik programı kullanılmıştır. Öğrencilerin kişisel özelliklerinin dağılımı frekans ve yüzde ile gösterilmiştir. Ayrıca öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği ifadeleri ile ilgili değerlendirmelerinin gösterimi frekans ve yüzde olarak gösterilmiştir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların dağılımı ortalama ve standart sapma ile gösterilmiştir. Öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeylerinin kişisel özelliklere göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi incelenerek %95 güven elde edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin İSG üzerine teorik bilgilerini uygulamaya dönebilecekleri bir araştırma uygulama merkezine gereksinim duydukları, bununla birlikte bir laboratuvar ortamının da bu gereksinimi karşılayabileceği, AYAY bölümünde İSG derslerindeki öğretim üyeleri ve elemanlarının sertifikalı olması gerektiğini düşündükleri, AYAY bölümünde İSG üzerine çeşitli panel, seminer ve etkinlikler yapılması gerektiğini belirttikleri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Acil Yardım, Afet Yönetimi, İş Güvenliği

ABSTRACT

OCUPATIONAL SAFETY AWARENESS IN EMERGENCY AID AND DISASTER MANAGEMENT STUDENTS

Adnan ÖZKAN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Occupational Safety

Assoc. Prof. Dr. Sezgin AYGÜN

22/07/2022, 38

In the research, it was aimed to determine the awareness of the students studying in the Department of Emergency Aid and Disaster Management on Occupational Health and Safety and to reveal their awareness levels. A descriptive survey model was used in the methodology of the research. The universe in the research consists of 217 students who continue their education in ÇOMÜ Health School AYAY Department in the 2020-2021 academic year. Assistance was received from questionnaires to collect the research. SPSS 20 statistical program was used to analyze the data of the study. The distribution of students' personal characteristics is shown with frequency and percentage. In addition, the representation of the evaluations of the students on the Occupational Health and Safety Awareness Scale expressions are shown as frequency and percentage. The distribution of the scores of the students from the scale is shown with the mean and standard deviation. The differentiation status of students' occupational health and safety awareness levels according to personal characteristics were examined with t-test for independent samples and one-way analysis of variance. The data of the research were analyzed at 95% confidence level.

According to the findings obtained in the research, they thought that students needed a research and application center where they could put their theoretical knowledge on OHS into practice, that a laboratory environment could also meet this need, that the faculty members and staff in the OHS courses in the AYAY department should be certified, various panels, seminars on OHS in the AYAY department and activities should

be done.

Keywords: Emergency Aid, Disaster Management, Occupational Safety

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	0
BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ	1
İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	2
2.1. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü ve Önemi	2
2.1.1. Afet Kavramı.....	2
2.1.2. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümünün Önemi	6
2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği.....	6
2.2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı	6
2.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Kapsamı.....	9
2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Anlayış Değişimi ve Artan Önemi	11
2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Proaktif Yaklaşım	11
2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Artan Önemi	12
2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları	14
2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi	14
2.2.4. Uyarı Levhaları.....	17
2.2.4. Teşvik ve Cezai Yaptırımlar	17
2.2.5. İş Kazalarının Nedenleri	18
2.2.5. Güvensiz Durumlar	20
2.2.5. Güvensiz Davranışlar	21
2.3. Önceki Çalışmalar	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli.....	24
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	24
3.3. Veri Toplama Aracı	24
3.4. Verilerin Analizi	25
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI	26
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	34
SONUÇ VE ÖNERİLER	34
ÖNERİLER	35

Kaynakça.....	36
ÖZGEÇMİŞ.....	Error! Bookmark not defined.

SİMGELER VE KISALTMALAR

İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
AYAY	Acil Yardım ve Afet Yönetimi
İLO	International Labour Organization
WHO	World Health Organization
TDK	Türk Dil Kurumu
f	Frekans Dağılımı
n	Veri Sayısı
p	Olasılık Değeri
ss	Standart Sapma

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Öğrencilerin Kişisel Bilgileri Dağılımı	25
Tablo 2	Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Değerlendirmeleri	27
Tablo 3	Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları	30
Tablo 4	Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşma Durumları	30
Tablo 5	Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumları	31
Tablo 6	Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları	31

ŞEKİLLER DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Şekil 1.	Kaza Sebepleri (Yeğın, 2015).....	20

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzdeki İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) kavramı, iş yaşamında mevcut olan risklerin önlenmesi için tehlikelerin önceden belirlenmesi, belirlenen risklerin değerlendirilerek mümkünse bertaraf edilmesi, mümkün değil ise oluşacak zararların minimum düzeye indirgenebilmesi adına yapılacak tüm çalışmaları kapsamaktadır. İSG önlemlerinin alınması yalnızca çalışanlara değil aynı zamanda işletmelere, üretim ve ülkemizin ekonomisine yarar sağlamaktadır. İşletmelerde İSG tedbirleri yeterli düzeyde sağlanmadığında, çalışanlar meslek hastalıkları sebebiyle çalışamaz duruma gelebilir ve hatta iş kazaları sonucu yaşamını yitirebilirler. Bu tür kayıplar, toplumlarda çeşitli sorunlar meydana getirebilir. Bu kapsamda, AYAY bölümü öğrencilerinin İSG konusundaki farkındalıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünde okuyan öğrencilerden İş sağlığı ve güvenliği dersi alan öğrencilerin İSG farkındalıklarının bu dersi almayanlara göre ne durumda olduğu, İş sağlığı ve güvenliği farkındalığı yaşa, sınıfa ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı gibi durumlar üzerinde durulmuştur. Çalışma dört temel bölümden oluşmuştur. Giriş kısmının ardından gelen ikinci bölümde Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü hakkında bilgiler verilmiş, İş Sağlığı ve Güvenliği kavramı ve ilgili açıklamalar değerlendirilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemine değinilmiş, son bölümde ise veri analizi ile elde edilen bulgular ortaya konulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü ve Önemi

2.1.1. Afet Kavramı

Afet, meydana gelme zamanı tahmin edilemeyen yaşam akışını sekteye uğratan, can ve mal kaybına yol açan olaylardır. İnsanlık tarihinin ilk zamanlarından bugüne birçok yıkıcı afet yaşanmıştır. Bu nedenle afet ile mücadele faaliyetleri çok disiplinli yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Teknik ve sosyal bakış açısının beraber yürütülmesi yapılan çalışmaların başarısını etkilemektedir.

Afet Türkçe bir kelime değildir. Afet kelimesi Arapça kökenli olup yıkım, bela, kıran, felaket anlamına gelmektedir (Aksoy, 2013). Afet kontrol altına alınamayan ve kaçınılmaz bir olaydır. Afetler tarih boyunca ağır acılar ve kayıpların yaşanmasına neden olmuştur (Sarı, 2016). Afet dünya çapında bir sorundur ve sürdürülebilir kalkınmanın önünde ciddi bir tehdittir. Can kaybı, yaralanma, hastalık, maddi kayıp ve kültürel varlıkların tahribatının yanı sıra sosyal ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Afet, toplumların yaşam akışında sürekli karşılaşılabileceği, toplumları sosyo-ekonomik ve psikolojik açıdan etkileyen bir olgu olarak düşünüldüğünde; toplumların organize ve örgütlü bir biçimde hazır olmaları gereken sorunların başında gelmektedir (Öcal, 2005). Toplumlar için afetin, bir sebep değil sonuç olduğu ifade edilmektedir. İnsanlar üzerinde afet; ölüm, hastalık, yaralanma, ruhsal ve fiziksel hizmet kaybı vb. ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Sarı, 2016).

Meydana gelen bir olayın afet niteliğine erişebilmesi için can ve mal kaybı olması gerekmektedir (Kozyel vd., 2018). Olayın afet olarak adlandırılması ve kabul görmesi için aşağıdaki maddelerden en az birinin gerçekleşmiş olması beklenmektedir (Kozyel vd., 2018):

- İnsan kaybının 10 ve üzeri olması,
- 100 ve üzeri insanın yaşanan olaydan etkilenmesi, evinin kullanılmaz hale gelmesi,
- Hükümet tarafından olağanüstü hâl ilan edilmesi,

- Uluslararası yardımların hükümet tarafından kabul edilmesi.

Afetler toplumun hep beraber hazırlıklı olmasını gerektiren en önemli toplumsal ve ekolojik sorunlar arasında yer almaktadır. Afet; afetlerden etkilenen toplumların sadece kendi olanaklarını kullanarak başa çıkmasının mümkün olmadığı her türlü kaybın yaşanmasına sebep olarak toplumların yaşantısının aksamaması anlamını taşımaktadır (Aksoy, 2013).

Afetlerle mücadelede toplumların meydana gelebilecek tehlikeleri, riskleri anlama düzeyleri önemlidir. Toplumların afetlerin sebep olabilecekleri sorunları, tehlike ve riskleri anlama, algılama düzeyleri düşük ise afetleri ve sonuçlarını azaltmadığı ve önlemler almadığı görülür. Fakat riskleri anlama düzeyleri yüksek ise, bu konuda hazırlıkların yapıldığı ve sorunların üzerinde odaklanıldığı, toplum ile birlikte hareket edildiği görülür (Kadioğlu, 2008) (Kadioğlu, 2011). Ülkemizde doğal afetler sıklıkla meydana gelmesine rağmen afetler için hazırlıklı olma, önlem alma, sorun çözme, afet kültürünün olmaması konularındaki yetersizlikler toplumun afetler karşısındaki direncini azaltan bir durum olarak gösterilebilir.

Ülkemizde doğal afetler karşısında riskleri artıran başka unsurlar arasında afetlere karşı güvenlik kültürünün gelişmemesi, bilinçsizlikler ve güvenlik önlemlerinin ekonomik nedenlerden dolayı arka plana atılması da gösterilebilir. Afetler karşısında sergilenen kadercî anlayış da afetler karşısındaki direnci azaltan durumun en somut karşılığı olarak kabul edilebilir (Öcal, 2005).

Yeryüzünde meydana gelen olayların çoğu doğal kökenli olaylardır. Fakat bu olaylar insanlar tarafından gerçekleştirilen etkinlikler sonucunda karşımıza afet olarak çıkmaktadır. Örneğin; deprem tamamıyla doğal kökenli olan bir olaydır. Fakat bu deprem olayının olumsuz etkilerinin ortaya çıkmasından, afete dönüşmesinden sorumlu olan insandır. Örneğin; Japonya'da 6,0 büyüklüğünde bir deprem meydana geldiğinde sonuçlarıyla bir doğa olayı olarak karşımıza çıkar. Fakat aynı büyüklükte bir deprem ülkemizde meydana geldiğinde, farklı bölgelerde değişiklikler göstererek büyük oranlarda can ve mal kayıplarına yol açan bir afet olma özelliği kazanır. Ayrıca 2006 yılının sonbahar aylarında ülkemizin birçok bölgesinde oluşan aşırı yağışlar sonrası sel baskınları görülmüş ve birçok insan hayatını kaybetmiştir (Coşkun, 2011). Fakat sel felaketleri ile sık

sık karşı karşıya kalan İngiltere’de can ve mal kayıpları ülkemizdeki kadar büyük boyutlarda olmamıştır. Bu açıdan bakıldığında yağışlar bir afet değildir. Ancak afet boyutuna ulaşmasında insanlar etkili olmuştur (Aksoy, 2013).

Afet için olayın kendisi değil, olayın meydana getirdiği sonuçtur denilebilir. Çünkü yaşanan durum toplumların hayatlarına zarar vermediği hayatı durma noktasına getirmediği sürece bir afet olarak adlandırılmamaktadır.

Afetler genel olarak doğal, insan kaynaklı ve teknolojik afetler olarak üçe ayrılır. Doğal afetler deprem, sel ve taşkın, heyelan gibi olayları içermektedir. Teknolojik afetler nükleer patlamalar, endüstriyel kazalar ve kimyasal sızıntılar gibi olaylar iken, insan kaynaklı afetler ise şiddet, göç ve terörist saldırılar gibi eylemlerdir (Erdur - Baker vd., 2015) (Sarı, 2016).

Doğal afetler, insan kontrolünün olmadığı doğal nedenler sebebiyle meydana gelen felaket olaylarıdır (Erdur - Baker vd., 2015). Doğal afetler ekosistemde meydana gelen ve sosyo- ekonomik sistemin istikrarını kaybetmesine ve sosyal kaynakların arz ve talebi arasında ciddi dengesizliğe yol açabilecek doğal süreçleri ifade etmektedir (Kozyel vd., 2018).

Doğal afetler; sel ve su baskını, deprem, toprak kayması, hortum, kuraklık, çevre kirliliği, çölleşme, orman yangınları vb. doğal sebeplerle meydana gelen afetler olarak açıklanabilir (Güler, 2008). İnsanoğlu dünya üzerindeki süregelen yaşamında her ne kadar birçok afete neden olsa da doğal afetlerin oluşmasında ve meydana gelmesinde insanların doğrudan bir etkisi yoktur (Öcal, 2005).

Doğal afetlerin oluşumunda doğanın kendi davranışlarına dayalı olaylar etkili olup doğal afetlerin meydana gelmesi engellenemez, fakat etki düzeyi azaltılabilir (Kozyel vd., 2018).

Teknolojik afetler ise, teknik ve bilimsel ilerleme neticesinde oluşturulan sistemlerdeki arızaları içeren teknoloji kaynaklı felaketlerdir. Teknolojik ilerlemenin ve gelişmenin yanlış uygulanması neticesinde teknolojik afetler ortaya çıkmaktadır (Duffy, 2008). Teknolojik afetler kimyasalların, nükleer santrallerin, ve endüstriyel kazaların sebep olduğu afetler olarak sıralanabilir (AFAD, 2019).

Düzensiz ve plansız yerleşmeler, yanlış arazi seçimi gibi yapılaşma sorunlarından dolayı ortaya çıkan zincirleme hatalar kentleri çeşitli teknolojik afet riski içerisine sokmuştur (Kadioğlu, 2008).

Teknolojik afetler, doğal kökenli olaylar ile meydana gelen olay arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı, insanoğlunun fayda sağlamak amacıyla kullandığı teknolojik unsurların dikkatsiz ve yanlış bir şekilde kullanılmasından kaynaklanan afetlerdir (Sarı, 2016). Teknolojik afetlere verilebilecek en güzel örneklerden birisi Çernobil Faciası'dır. 1986 yılında meydana gelen nükleer kazada ortaya çıkan radyasyon geniş bir coğrafyayı etkilemiş, hastalıklara ve ölümlere neden olmuştur. Türkiye'de özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi bu olay neticesinde oluşan radyasyondan etkilenmiş ve bölgede kanser vakalarında büyük artışlar yaşanmıştır (Öcal, 2005).

Bir diğer afet türü ise insan kaynaklı afetlerdir. İnsan kaynaklı afetler, meydana gelmesi doğa olaylarından kaynaklanmayan insani unsurlara bağlı olarak gelişen afetlerdir (Başbuğ - Erkan vd., 2011). İnsan kararları neticesinde meydana gelen bu afetler ani ve uzun vadeli olabilen doğal olmayan olayları ifade etmektedir (Ergünay, 1996).

İnsan kaynaklı afetlerin türleri farklı olmakla beraber bu afetlere ateşli silah ile saldırı, boykot, grev, isyan, ayaklanma, maden, hava, kara, deniz ve demiryolu kazaları, iltica-göç olayları, hava kirliliği, radyasyon, sabotaj vb. olaylar örnek verilebilir (Aksoy, 2013). İnsan faktörünün etkin olduğu afetler çoğu zaman kendi kendine tetiklenebileceği gibi bazı durumlarda doğal olaylar vasıtasıyla da ortaya çıkabilir. Plansız ve düzensiz yapılaşma, yanlış yer seçimleri vb. yapılan pek çok hata birçok yerleşim bölgesini insan kaynaklı afet tehdidi ile baş başa bırakmaktadır. Örneğin sel altında kalan mahalleler, Ümraniye çöplüğünün patlaması, dar sokaklar nedeniyle yanan konutlar gibi durumlar kentlerin maruz kaldığı tehlikelerden bazılarıdır. İnsan faktörünün etkisi ile meydana gelen afetler çoğunlukla tedbirsizlik, dikkatsizlik, sorumsuzluk ve umursamazlık sebebiyle oluşmaktadır (Başbuğ - Erkan vd., 2011).

2.1.2. Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümünün Önemi

Afet eğitimi; afetlerden her aşamasını çok ayrıntılı olarak ele alan ayrıca disiplinli ve koordineli bir biçimde yapılması gerekenleri planlayan eğitimlerdir (Sarı, 2016). Afet eğitimi ile ilgili kurulan ilk kurum olan sivil savunma kolejleri 1960 yılı içerisinde savunma genel müdürlüğüne bağlı olarak kurulmuştur (AFAD, 2015). ÇOMÜ, AYAY bölümü 2004 yılında Türkiye’de lisans düzeyde eğitim öğretim veren ilk bölüm olarak kurulmuş olup, 2005 yılında ise ilk öğrencilerini almıştır (Köseoğlu, 2019).

2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği

2.2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı

ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) 1950 yılında, “İş sağlığı ve güvenliğini (ISG)” şu ibarelerle tanımlamıştır; “Tüm sektörlerde çalışmakta olan işçilerin (bedensel, ruhsal ve sosyal) durumlarını en üst seviyeye ulaştırarak bu seviyede sürdürülmesini devam ettirmek. İşçilerin çalıştığı işindeki güvensiz çalışma ortamından/şartlarından ötürü sağlığını kaybetmesini engellemektir. İşçilerin çalıştırılmaları esnasında sağlığa aykırı unsurlar nedeniyle oluşabilecek tüm tehlikelerden korumak, çalışanları psikolojik ve fizyolojik durumları değerlendirilerek tasarlanan mesleki ortamlara yerleştirmektir. Özet olarak da bir işin bir bireye ve her bireyinde kendi işine uyum içinde devam etmesini sağlamaktır” (ILO, 1950).

İSG; işyerinde işlerin gerçekleştirilmesi esnasında türlü nedenlerden dolayı işçi sağlığına zarar verebilecek olumsuz unsurlardan korumak hedefi dahilinde yapılan sistemli, planlı ve bilimsel gerçekliklere uygun çalışmalardır.

Birçok hukukçu iş güvenliğini açıklarken bağımsız da olsa birbirleri ile paralel bir şekilde, farklı kelimelerle tanımlamıştır. “İş esnasında çalışanların karşılaştıkları veya karşılaşma ihtimallerinin olduğu tehlikelerin yok edilmesi veya minimal seviyelere indirilmesi konusunda, işverenin yükümlülüğünde olan teknik kuralların bütünüdür” olarak ifade edenler işverenin sorumluluk ve görevlerini ön plana çıkarmaktadır. İş güvenliğinin bir diğer tanımı da, “işçilerin çalışma ortamlarında sürdürülen işin yapılması sırasında meydana gelebilecek her türlü tehlikeden, bedensel ve ruhsal anlamda zarara uğramalarını önlemek amacıyla uygulanması gereken zorunlu mesleki, tıbbi, teknik ve hukuki önlemlere

yönelik sistemli çalışmaların tamamıdır” ibareleri ile yapılabildiği görülmektedir (Sarı, 2016).

İş sağlığı ve güvenliği; belirli bir işin yapılışı esnasında; fiziki şartların uygun olmaması ve elverişsiz şartlar altında çalışmaların yürütülüyor olması nedeni ile işçilerin karşılaştığı veya karşılaşılabileceği mesleki tehlikeler ve sağlık sorunlarının azaltılması, ortadan kaldırılması, risklerin en aza indirilmesi üzerine yapılan bilimsel, teknik, hukuki çalışma ve araştırmaları kapsamaktadır. Çalışanların, çalışma alanlarının olumsuz etkilerinden, maddi manevi başa gelebilecek her türlü zarardan, bedensel ve ruhsal olumsuz etkilerden, meslek hastalıkları ve iş kazalarından korunması açısından hukuki, teknik ve tıbbi önlemlerin alınmasına yönelik çalışmalar bütünüdür (Sarı, 2016).

İşçi sağlığı ve güvenliğinin genel manada sağlanması, işçiyi etkilediği kadar sosyal düzeni de bütünüyle etkilediği için toplumun çeşitli kurum ve kuruluşlarını da doğrudan ilgilendirmektedir. İşverenler, işçiler, trafikteki sürücüler, yayalar, yakın çevrede bulunan canlılar da birbiri ile etkileşim içinde olmalarından dolayı doğrudan veya dolaylı iş sağlığı ve güvenliği kapsamında her zaman risk altında bulunmaktadır. İşverenler, maddi ve manevi çıkarlar hususunda, işçiler doğrudan canları ve maddi çıkarları doğrultusunda, devlet ise toplumun sağlığı ve güvenliği açısından doğrudan İSG ile bir bağlantı içerisinde bulunmaktadır (Sarı, 2016).

Bu kapsamda, işçiler kendilerine verilen sorumlulukların ve görevlerin, iş sağlığı ve güvenliği disiplinine ve zorunlu kıldığı kurallar dahilinde yapmalı, işverenler gerekli tüm masrafları kısmadan yapmalı, gerekli örgütlenme ve bilgilendirmelerin, eğitimlerin yapılması ve teknik önlemlerin alınmasını sağlamalı, devletin ise gerekli denetimleri yaparak bunun için gerekli kurum ve kuruluşları kurmalıdır. Bu kilit noktalar gerçekleştiği takdirde, çalışmaların sonucu daha sağlıklı ve güvenli olmak üzere verimli çalışmalar elde edilmiş olacaktır.

İş sağlığı ve güvenliğine yönelik asıl amaç, çalışanların korunmasını oluşturmaktadır. İşçilerin çalıştıkları iş yerlerinin olumsuz etkilerinden korunarak, çalışmalarını güvenli ve sağlıklı ortamlarda yürütebilmeleri kendi yaşamlarını güven altına alarak meslek hastalıkları ve iş kazalarından korunmalarının amaçlanmasıdır. İş yerindeki işçiler için alınacak önlemler ile birlikte, çalışma ortamında doğabilecek, yangın, patlama,

makine arızaları gibi işletmeyi tehlikeye düşürebilecek durumlarda ortadan kalkarak işletme güvenliğinin sağlanmasını beraberinde getirecektir. Bunlarının yanı sıra bir diğer önemli konu olarak üretim güvenliğinin sağlanması verimin artmasıdır ki bu da ekonomik açıdan büyük ölçüde önem arz etmektedir. Üretim güvenliğinin sağlanmasıyla, meslek hastalıkları ve iş kazaları nedeniyle meydana gelen işçi ve işgünü zayıatları azalarak üretim oranının korunması sağlanarak sağlıklı ve tehlikesiz çalışma ortamının işçiye sağladığı güven duygusu ile birlikte iş verimi de artacaktır.

Günümüzde, iş hayatı ve iş hukukunun en önemli bölümünü oluşturan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin önceden alınarak hayata geçirilmesi, iş kazaları ve meslek hastalıkları oranlarının minimuma indirilmesi iş görenler, iş yeri sahipleri ve sosyal güvenlik sistemleri adına son derece önem teşkil eden sonuçlara sebebiyet vermektedir. İş görenin korunması ilkesi, iş hukukunun esas prensiplerinden biridir ve yalnızca iş görenlerin işverenden maddi anlamda bir alacağı olması durumu ile sınırlandırılmamaktadır. Önleyici politikalarla iş görenlerin fizyolojik ve psikolojik varlıklarının olası olumsuz durumlardan korunması ciddi derecede önemli görülmektedir (Korkmaz vd., 2012).

İş sağlığının temel hedefi, iş, çevre ve sosyal etkinlikler nedeniyle ortaya çıkabilecek tehlikelerin önlenmesi ve sağlıklı bir iş ve yaşam için her bir bireyin mutluluğunu olumsuz yönde etkileyecek durumların azaltılması olarak ifade edilebilmektedir. Söz konusu bu hedefler iş görenleri korumak, üretim ve işletme güvenliğini sağlamak şeklinde sıralanmıştır (Dikmen vd., 2011):

- **İş görenleri korumak;** iş görenleri iş ortamındaki olumsuz durumlara karşı korumak, güvenli ve rahat bir ortamda eylemlerini gerçekleştirme olanağı sunmak işçi ve iş güvenliğinin esas nitelikteki hedefidir.
- **Üretim güvenliğini sağlamak;** iş kazası ve meslek hastalıkları sebebiyle meydana gelebilecek iş günü ve iş gücü kayıplarının minimum düzeye düşürülmesi, bu doğrultuda iş veriminin artmasıyla üretim miktarı ve sürekliliğinin sağlanması işçi sağlığı ve iş güvenliğinin bir diğer hedefidir.

- **İşletme güvenliğini sağlamak;** iş ortamlarında gerçekleştirilen önlem uygulamalarıyla, işletmeyi tehlikeli bir durum ile karşı karşıya bırakabilecek patlama, yangın, makinelerin devre dışı kalmaları ve arızalarını yok ederek işletme güvenliğini sağlayacaktır.

Bunlarla birlikte iş sağlığının öncelikli hedeflerinden biri de kurum içerisinde bulunan iş görenlerin her birinin memnun olmasının sağlanmasıdır. İş görenlerin kendilerini rahat ve güven içerisinde hissetmeleri, sağlıklarının işten kaynaklı bir durum nedeniyle olumsuz etkilenmemesi kişiler açısından önemli bir etmendir. Bunun yanı sıra iş görenlerin güvenilir ve rahat bir iş ortamında çalışmalarını sonucunda verimliliklerinin ve performanslarının artması ve bundan dolayı işverenin memnun olması da iş sağlığı ve güvenliğinin amaçladığı noktalar içinde bulunmaktadır. İSG'nin başlıca amaçları aşağıdaki gibidir (Özdemir, 2018):

- Çalışanlar ve yapılan iş arasındaki uyumu sağlamak,
- Sağlığı olumsuz etkileyen koşulları ve meslek hastalıklarını tespit ederek gerekli tedavileri sağlamak,
- Karşılaşılan olumsuz durumların şiddet düzeyini nesnel ve bilimsel olarak belirlemek ve değerlendirmek,
- Bütün iş kollarındaki çalışanların ruhsal, tıbbi ve fiziki koşullarını maximum düzeye yükseltmek,
- Çalışma ortamlarında hijyenik önlemler alarak sağlığı olumsuz etkileyen faktörleri yok etmek,
- Yeterli güvenlik önlemleri ile hem işletme hem de çalışanları koruma altına almak,
- Olası iş kazalarını önleyerek verimliliği arttırmak.

2.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Kapsamı

Sanayileşmenin hızla gelişmesiyle eş doğrultulu olarak, İSG mevzusu işçilerin güvenlik ve sağlık dahilinde çalışmalarını sağlayabilmek açısından önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretimin hızlanmasıyla birlikte daha kısa sürede daha fazla işi ortaya çıkarken çalışanların, çevrenin ve tüm bu unsurlardan etkilenebilecek kesimin güvenliğinden de taviz verilmemesi gerekmektedir (Sarı, 2016).

Teknolojik açıdan en gelişmiş ülkelerde bile, meslek hastalıklarının ve iş kazalarının tamamen çözüldüğü söylenemez. İSG hususunda bütünüyle nitelikli ve örnek sonuçlar elde edebilen ülkeler de bulunmaktadır. Türkiye olarak bu konuda çok ileri bir seviyede olmamamıza rağmen, son yıllar da yapılan yasal düzenlemeler ve çalışmalar ile birlikte ulaşılan konumumuz tatmin eder nitelikte olmasa bile gelecek vaat etmektedir. Günümüzde gelişmiş teknolojik metotların uygulanmasıyla birlikte teçhizat ve makine kullanımının bilinçsiz ve eğitimsiz kişi veya kişilerce kullanılması da meslek hastalıkları ve iş kazalarının artışını beraberinde getirmiştir. İşverenlerin üretimi artırma ve ucuza mal etme hırsları, kadın ve çocuk işçilerin çalışmak durumunda kalmaları, kayıt dışı istihdama engel olunamaması gibi sorunlar elverişsiz çalışma şartlarının türemesine neden olmaktadır (Süzek, 1985).

Süzek 1985 yılında yazdığı İş Güvenliği hukuku kitabında; “Ülkemizde ki iş kazaları ve meslek hastalıkları oranının fazla olması ve birçoğunun engellenememesi iş güvenliği mevzusunun teknik ve hukuki eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu neden doğrultusunda iş güvenliği hususunda oluşturulmuş tüm yönetsel kurum ve kuruluşların, oluşturulmuş hukuksal müeyyidelerin ne derecede yaptırım gücüne sahip olduğu ve hangi amaç doğrultusunda hizmet edici özelliğe sahip olduğunun araştırılması gerekmektedir” ifadelerinde bulunmuştur (Süzek, 1985).

İş sağlığı ve güvenliği olgusu; aslında iki ayrı bilimin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. İşçilerin, sağlık ve güvenlik mevzuları ile ilgilenerek, birden fazla İSG çalışanının ekip halinde tamamlanarak çalışması ile başarıya ve hedefe ulaşılacak uygulamaları kapsamaktadır. İSG çalışmaları kapsamında ilk hedef çalışanların sağlığını güvence altına almaktır. Sağlık yönünden yapılmakta olan çalışmaları İşyeri Hekimleri ve Diğer Sağlık çalışanları yürütürken güvenlik yönünden çalışmalar ise İş Güvenliği Uzmanları tarafından yürütülmektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinin öneminin üzerinde durulmasının başlıca mutlak sebebi, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının ciddi bir kesimin yaralanmalar, sakatlanmalar ve özellikle en kötü ihtimal olan ölümlerle sonuçlanabilecek olmasından kaynaklıdır. Bu olaylar manevi üzüntüler ile birlikte maddi zararları da beraberinde getirmektedir. İşverenin temel vazifesi ve yükümlülüğü çalışanlarının vücut bütünlüklerini korumak, fizyolojik ve psikolojik açıdan tüm risk etmenlerine karşı usulünce gereken önlem ve tedbirleri almaktır. Bu çalışmalar kapsamında yasal düzenlemelerde de bahsedildiği gibi işverenler çalışma ortamının içindeki veya dışındaki kişilerin ve kurumların gerçekleştirdiği hizmet yardımlarını alabilmektedirler. Ancak aldığı yardımlar işverenlerin yasal sorumluluklarını kaldırmamaktadır (Süzek, 1985).

İSG olgusu bütünü ile ele alındığında iş sağlığı ve güvenliği biliminin amacı, çalışanları ve çalışanların doğrudan etkileşimde bulunabilecekleri kişileri, çevreyi, doğayı korumak, zarar verici nitelikte olan etmenleri asgari seviyeye düşürmek, mümkün ise ortadan kaldırmak, fiziki ve toplumsal açıdan yaşam standardını yükseltip çalışanların güvenli ve mutlu olmaları için çaba gösterip refah seviyesine ulaşmalarını sağlamaktır. Sağlık ve güvenlik bu bağlamda birbirini tamamlayıcı nitelikte unsurlardır (Bilir, 2016).

2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Anlayış Değişimi ve Artan Önemi

İSG kavramının ortaya çıktığı ilk dönemlere bakacak olursak, milattan önceki yıllarda köleler uzun süreli çok ağır işlerde çalıştırılmıştır. O dönemlerde iş kazası ve meslek hastalığının pek önemsenmediği söylenebilir (Durmaz Kaş, 2018).

19. yüzyıldan günümüze kadar ülkemizde ve dünyadaki sanayileşmeyle birlikte, çalışanların çeşitli problemler görülmeye başlanmıştır. Bu problemler kamu otoritelerinde ve özel sektörde büyük kaygı oluşturmuştur. Sosyal devlet politikalarının gelişmesi ile birlikte İSG alanında çalışmalar yoğunlaşmış, çalışanların sağlıklı ve güvenli ortamlarda çalışmasının bireyin en doğal hakkı olduğu sonucuna varılmıştır. (ILO, 1950)

2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Proaktif Yaklaşım

Günümüzdeki İSG kavramı, iş yaşamında mevcut olan risklerin önlenmesi için tehlikelerin önceden belirlenmesi, belirlenen risklerin değerlendirilerek mümkünse bertaraf

edilmesi, mümkün değil ise oluşacak zararların minimum düzeye indirgenebilmesi adına yapılacak tüm çalışmaları kapsamaktadır (Durmaz Kaş, 2018).

Yakın zamana kadar, zarara uğratacak durumların meydana geldikten sonra önlemlerin alındığı reaktif yaklaşımların yerini, olay olmadan önce zarar verme ihtimali olan risklerin önlenmeye çalışıldığı proaktif yaklaşımlar almıştır. Çünkü İSG, yönetim sürecinde risk ve tehlikelerine proaktif yaklaşımı kullanan uygulamaların bütünüdür (Eren, 2020).

2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Artan Önemi

İSG önlemlerin alınması yalnızca çalışanlara değil aynı zamanda işletmelere, üretim ve ülkemizin ekonomisine yarar sağlamaktadır. Bunları aşağıdaki gibi açıklayabiliriz:

- 1) **İSG'nin çalışan açısından önemi:** İSG uygulamalarıyla öncelikle çalışanları fiziksel, ruhsal ve tıbbi açıdan en iyi düzeye çıkartarak korumak en temel hedeftir (Güçlü, 2007). İSG'nin önemi farklı açılardan da vurgulanabilir. Bunlardan en önemlisi insan hayatıdır. İşletmelerde İSG'nin sağlanması çalışanın çalışma ve hayat kalitesi için çok önemlidir. Sadece çalışan değil çalışanla birlikte ailesinin de düşünülmesi gerekir (Durmaz Kaş, 2018).

İşletmelerde İSG tedbirleri yeterli düzeyde sağlanmadığında, çalışanlar meslek hastalıkları sebebiyle çalışamaz duruma gelebilir ve hatta iş kazaları sonucu yaşamını yitirebilirler. Mesleğe bağlı hastalıklar ve iş kazalarının sonucunda meydana gelen maddi manevi kayıplarla birlikte, toplumsal pek çok problemin de ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu doğrultuda İSG'nin pek çok sosyal boyutu da bulunmakta ve İSG'nin etkin uygulanamamasının birtakım problemleri ortaya çıkarttığı söylenebilmektedir. İşletmelerde İSG bağlamındaki tüm önlemlerin alınması, çalışanlarında motivasyonlarını ve morallerini yüksek tutacak, böylelikle de üretim süreçlerine daha uyumlu hale gelecek, beden gücünü doğru kullanacak, fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı ve ikna edici olacaktır (Şahin, 2010).

2) **İSG'nin işletme açısından önemi:** Gün geçtikçe İSG'ye verilen değer artmaktadır. İşyerlerinde güvenli çalışma şartlarının oluşturulması işyeri yönetimi için en temel işlevler olarak kabul edilmektedir. Çalışma hayatı ve iş verimliliği yönünden iyi bir çalışma durumunun oluşturulması çalışanlar ve işletmeler için önemli bir yere sahiptir. Öncelikle İSG uygulamaları üretim ve işgücü kayıplarına mani olup, işletmelerde üretim devamlılığına katkıda bulunmaktadır. Çalışanlara sağlıklı ve güvenli şekilde çalışabilecekleri ortamların sağlanması sonucunda çalışanların memnuniyetinin artmasına neden olacaktır. Buna bağlı olarak işletmede verimlilik artışı ile birlikte üretim kalitesinin de atmasına neden olacaktır. Üretim kalitesinin artışı firmanın karlılığının artmasını sağlayacaktır (Şahin, 2010).

Çalışma ortamı, çalışanın en iyi performansını gösterebilmesine olanak sağlamalıdır. Bu da çalışma ortamına uygun İSG uygulamaları ile çalışan ve çalışma ortamı arasında uyumun sağlanmasıyla olur. İşyerinde güvenli ve sağlıklı bir iş ortamı sağlandığında çalışanların motivasyonu yükselecek, performansı iyileşecek ve çalışanlar işteki devamsızlığı en aza indirmiş olacaklardır. Böylelikle iş ortamındaki tehlikeler ve riskler minimuma indirilerek, işçiler ile araç ve gereçlerin de güvenliği sağlanmış olacaktır. Bu gibi işletmeler “güvenli işletme” olarak tanımlanabilecektir (Akkaya, 2007).

Modern yönetim anlayışına göre, sadece çalışanın sağlık ve güvenliğini sağlamak yeterli değildir. Bunların yanı sıra işletme güvenliğinin sağlanması da önemli bir konudur. İşletmenin içerisinde yaşanan kazaların; direkt olarak çalışanlara, hammaddeye, malzemeye, ekipmanlara, dolaylı olarak da işletmenin verimliliğine ve ürün kalitesine olumsuz etkileri vardır. Bu olumsuz etkiler, işletmenin çalışma ortamının bozulmasına ve imajının zarar görmesine sebep olmaktadır (Serin vd., 2015).

İSG uygulamalarının işletmede yeterli düzeyde sağlanamaması işletmenin kurumsal itibarının olumsuz yönde etkilenmesine sebep olabilir. Bundan dolayı İSG uygulamaları, son dönemlerde işletmeler tarafından yasal bir zorunluluk olmak yerine, sektör içinde rekabet edebilmek ve yüksek performans gösterebilmek için bir gereklilik haline gelmiştir. Kısacası, İSG'nin işletmelerde uygulanması, işletmelerin rekabet edebilme gücünü arttırmada önemli bir kazanç olarak ortaya çıkmaktadır (Durmaz Kaş, 2018).

3) İSG'nin ülke ekonomisi açısından önemi: İşletmelerdeki iş kazası ve meslek hastalıkları sonucunda istenmeyen birçok maliyet oluşmaktadır. Bu maliyetler; tedavi giderleri, yatarak/ayakta tedavi ücretleri, kaza sonucu hayatını kaybeden ya da çalışamaz hale gelen çalışanın ailelerine ödenen tazminat giderleri, dava açılması durumunda avukat ve mahkeme giderleri, vb. şeklinde sayılabilir. Dolayısıyla işverenlerin İSG uygulamalarına bakışının ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır (Durmaz Kaş, 2018).

İşveren ve işletmeler için İSG sadece kaza ve meslek hastalığı sonucu oluşan maliyetlerden dolayı önemlidir. Bununla birlikte İSG tedbirlerinin uygulanması sayesinde üretim kapasitesinin olumlu etkilenmesiyle ülke kaynaklarının yok edilmesinin önüne geçilir (Akay, 2006).

2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları

İSG uygulamalarının ekonomik olduğu kadar sosyal getirileri de vardır. İnsanların hayatını kurtarmak veya insanların sakatlanmalarını ve yaralanmalarını en aza indirmek en önemli sosyal getiridir. Hiçbir şekilde maddi veya manevi değerle ölçülemeyecek bu durum devletin vatandaşlarına karşı yerine getirmesi gereken en temel ödevidir. İş kazaları ve meslek hastalıkları önlenabilir durumlardır. Bu durumların pratikte sağlanmasıyla, çalışanların adaletle ilgili beklentileri karşılanacak, iş barışı ve sosyal adaletin de gelişmesine hizmet edilecektir. İSG çalışmaları sonucunda iş ve çalışma koşullarında risk en aza indirilerek sosyal güvenlik sistemleri üzerinde oluşabilecek yükte en aza indirgenecektir. Böylece bir yönüyle sosyal getiri sağlarken, diğer yönüyle de ekonomik bir getiri sağlayacaktır (Yar, 2018).

Üretimin kesinti olmadan ve artan bir şekilde sürdürülmesinin sağlanması, işverenlerin İSG uygulamalarını sadece yasal bir zorunluluk olmaktan çok bir kazanç olarak algılamalarına sebep olacaktır (Orhan, 2007).

2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

İş güvenliği eğitimi, işyerlerini, çalışanları ve üretimi koruma amaçlı yürütülen, genel itibarıyla çoğu işletmede yapılan özel bir eğitim cinsidir. Bireylerin bilgileri elde

etmelerine, tutumlarını değiştirmelerine ve güvenli çalışma davranışları göstermeye yarayan bir yöntemdir (Bahari, 2011).

Cohen ve Colligan'a göre (1998), İSG eğitiminin amaçları şunlardır;

- İşyerindeki tehlikeler hakkında çalışanların bilgisini arttırmak,
- Davranış ve tutum değişikliği oluşturmak,
- Daha güvenli çalışmalara uyum sağlamak,
- Hastalık, yaralanma ve felaketleri minimum seviyeye düşürmeyi amaçlayan diğer eylemleri gerçekleştirmek.

İş güvenliği eğitimi, İSG'nin özel hedeflerine ulaşmayı sağlayan ve çalışanın ilk olarak yeni beceriler ve bilgi elde etmesini hedefleyen planlı bir aktiviteyi içermektedir. Bu eğitimler, işbaşı koçluk ve danışmanlığı, formel iş dışı eğitim ile bireyler ve gruplar için talimatları kapsamalıdır. Bu eğitimlerin, işyerlerinin tehlike sınıfına uygun şekilde yasal sürelerde ve belirli periyotlarla verilmesi gerekmektedir (alışanların İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2013).

İSG eğitimleri, güvenlik ve bilgilendirme amaçlı çalışanlara uygulanan bir metottur. Cooper (1998), İSG eğitiminin, çalışanların güvenliğe yönelik tutumlarını farklılaştırmak için sık başvurulan metot olduğunu belirtmektedir.

İş güvenliği eğitiminin diğer bir yararı, güvenlik usulüne uyma konusunda işçilere olumlu katkıda bulunmasıdır (Orhan, 2007). Hatta bazı araştırmacılar iş güvenliği eğitiminin muvaffakiyetini, çalışanların emniyet kuralları ve prosedürleri çerçevesinde gösterdikleri güvenli davranışlara bağlı olduğunu ifade etmektedir (Ekenes, 2001). Zaten çalışanlardan en temel beklenti sağlık ve güvenlik konusunda belirlenmiş kurallara riayet etmeleridir.

Çalışanlarda güvenli bir davranış biçimi gelişmesi eğitimler neticesinde olmaktadır. Fakat ilk önce çalışanlarda farkındalığın oluşması gerekmektedir. Herhangi bir çalışanın

farkındalığı oluşmamışsa, bu çalışan eğitimler sırasında ailelerini, günlük işlerini veya problemlerini düşünerek eğitimden uzaklaşabilirler. Bu durum eğitimler sonucunda çalışanlara verilmek istenenlerin verilememesi anlamına gelmektedir. Sonuçta çalışan İSG uygulamalarını davranış biçimine dönüştüremez. Yani eğitim amacına ulaşamamış olur. Bunun için çeşitli İSG uygulamalarından faydalanılarak, eğitimler farkındalık oluşturmak ve geliştirmek için desteklenmelidir (Yar, 2018).

2.2.4. Uyarı Levhaları

İnsanlar yaşadıkları çevreyle ilgili izlenimlerinin büyük bir bölümünü görsel yolla elde ederler. Çevresindeki görüntülerden ayrımlar yaparak anlama ve farkındalık da başlamaktadır (Özkubat, 2015). Görsel ve uyarıcılar bilinçdışı farkındalık oluşturmaktadır (Koenderink, 2012). Bu nedenle, farkındalığın oluşturulabilmesi bakımından faydalanılabilecek diğer bir uygulama da görsel uyaranlardır.

Uyarı işaret veya levhaları, çalışma alanlarında sürekli göz önünde olan İSG uygulamalarından bir tanesidir. Çalışma alanı içinde çalışanı ve çalışmak için dışarıdan gelenleri veya ortamdaki misafirleri bilgilendirmek amacıyla uyarı işaret ve levhaları kullanılır. Bu işaretler, devamlı göz önünde bulunması sayesinde tekrarlayan bir şekilde görünür ve fark edilebilirlerdir. Sürekli tekrar etmenin, öğrenmedeki en faydalı tekniklerden biri olduğu unutulmamalıdır (Kaňçal, 2013).

Devamlı göze çarpan, görsel uyaran olan uyarı işaret ve levhaları sayesinde, alanda çalışanlarda bilinç dışı bir şekilde farkındalık oluşturmaktadır. Çalışanlar çalışma alanı içinde bulunan çeşitli uyarı işaretleri vasıtasıyla dikkat edilmesi gereken tehlikelerin ve risklerin farkına vararak uyulması gereken kuralları öğrenir. Bu durum çalışanlarda zamanla davranış haline gelebilir (Yar, 2018).

2.2.4. Teşvik ve Cezai Yaptırımlar

Ödül ve ceza yöntemi, çok sık başvurulan öğrenme tekniklerindedir. Günlük yaşamda bu tekniklerle bağlantılı olan birçok öğrenme aktivitesi vardır. Ödül ve ceza yöntemini uygularken konum, kişi ve zaman gibi parametreler ile en net sonuçlar elde edilebilir.

Teşvik kelimesi, TDK'da "isteklendirme, özendirme" şeklinde ifade edilmektedir. Çalışanın teşvik edilmesi ile İSG davranışları özendirilebilir. Davranışın tekrarlanma olasılığı yapılan bu teşviklerle birlikte arttırılır. Performans göz önüne alınarak teşvik verilmelidir. Verilen bu teşvik sayesinde katılım artar, rekabet ortamı doğar ve çita yükselir.

Ceza ise teşvik işleminin tam tersi olarak tanımlanır. Ceza, bir cevabın arttırılmasından çok o cevabın ortadan kaldırması için tasarlanmıştır. Devam eden bir davranışı azaltan ve caydırıcı olan bir olaydır (Mcload, 2018).

Görüldüğü üzere teşviğin tersi olan cezada, istenmeyen davranışa karşı olarak uygulamaya konacak olan bir işlem vardır. Kurallara uyulmadığında, ihtarlar önemsenmediğinde bundan kaçınmayı sağlayacak caydırıcı özelliğe sahip birtakım cezai yaptırımlar olmalıdır. Bu sayede istenmeyen durumların azalması ve bu durumun topluma örnek olması sağlanır.

Bu tür olumlu ve olumsuz yaptırımlar, istenmeyen davranışların azaltılmasına yardımcı olarak ve bu davranışların ortadan kaldırılmasını ve bir sisteme oturtularak olumlu davranış şekline getirilmesini sağlayabilir (Yar, 2018).

2.2.5. İş Kazalarının Nedenleri

İş kazası tanımı İSG konuları kapsamında incelenmesi gerekli konulardandır. Kavram olarak iş kazası uluslararası örgütler tarafından ve ülkemizdeki kanunlarda birbirinden farklı olarak tanımlanmaktadır.

6331 Sayılı İSG Kanunu'na göre iş kazası; “işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen veya bedenen özre uğratan olay” şeklinde tanımlanmaktadır (6331 İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu, 2012).

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanuna göre iş kazası halleri aşağıdaki gibidir (5510 Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2006);

- 1) Sigortalı çalışan işyeri sınırları dahilinde olduğu esnada,
- 2) İşveren tarafından sürdürülmekte olan iş sebebiyle,
- 3) Sigortalının kendi adına ve hesabına bağımsız çalışırken sürdürmekte olduğu iş sebebiyle,

- 4) İşveren tarafından sigortalı çalışanın görevlendirilerek başka bir yere gönderildiğinde asıl işi yapmaksızın geçen sürelerde,
- 5) Emziren kadın sigortalı çalışanların süt vermek için ayrılan yasal sürelerde,
- 6) Sigortalı çalışan veya çalışanların işveren tarafından sağlanan araç ile işin yapıldığı yere gidiş geliş esnasında.

ILO'ya göre iş kazası, önceden planlanmamış belli bir ziyan veya yaralanmaya sebebiyet veren beklenmedik olaydır (Yeğin, 2015).

WHO'ya iş kazasının tanımı ise; önceden öngörülememiş, çoğunlukla bireysel yaralanmalara, araç gereç ve makinelere zarar gelmesine, üretim sürecinin belirli bir süre durmasına sebep olan bir olaydır (Yeğin, 2015).

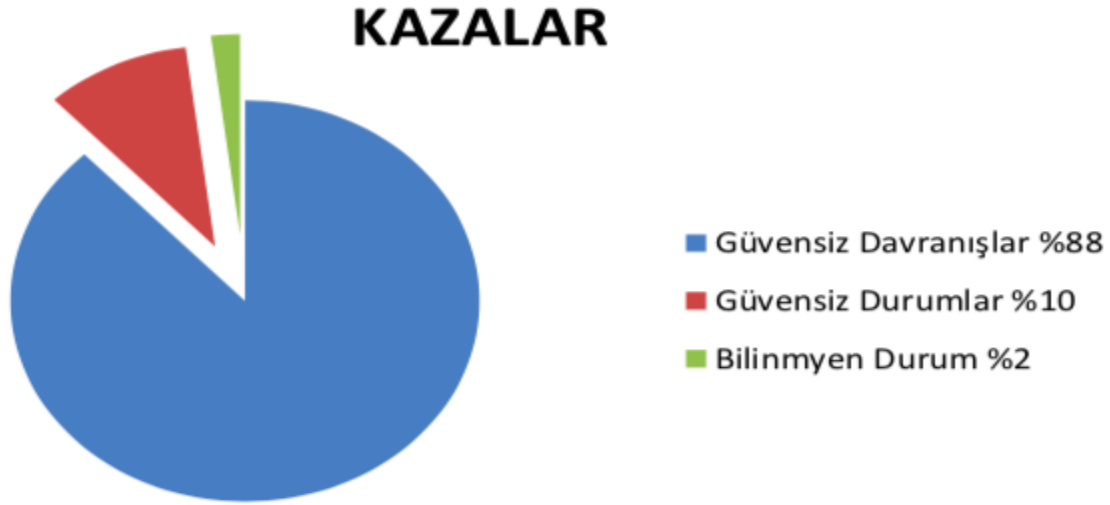
Türkiye'de istihdamın meslek gruplarına göre dağılımı, iş kazaları üzerinde etkisi olan bir başka faktördür. Ülkemizde kazaların ve hastalıkların en önemli hazırlayıcıları olarak tarımsal ekonominin niteliği ve sanayileşme temellerinin yeni atılmakta oluşu ile hizmet sektöründe giderek artan işgücü gelmektedir. Sanayileşme çabaları, tarım istihdamındaki işgücünün sanayi kesimine kaydırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum birden fazla sayıda niteliksiz işçinin üretim sürecine doğrudan katkıda bulunmasına neden olur.

Öte yandan küçük ve orta sınıftaki işletmeler, İSG uygulamalarına, eğitim ve denetimine yetersiz seviyede önem vermesi, İSG'ye yönelik ekonomik kaynaklarının sınırlı olması, iş kazalarının artması yönünde bir etki oluşturmaktadır (Güzel vd., 2014).

Bir çalışma ortamında kazaya sebebiyet verebilecek birçok faktör olabilir. Bunun haricinde çalışan kişi veya kişilerin davranışları da kazaya davetiye çıkarabilir. Çalışma ortamında iş kazalarının meydana gelmesinde çoğu zaman psikolojik etkenlerde de önemli rol oynamaktadır.

İş kazalarının nedenlerine ilişkin literatürde farklı sınıflandırma şekilleri karşımıza gelmektedir. Genel olarak iş kazalarının oluşmasına neden olan faktörler ikiye indirilebilir.

Bu araştırmada sınıflama; güvensiz durumlar ve güvensiz davranışlar olarak incelenecektir

şekil 1. Kaza Sebepleri (Yeğin, 2015)

(Yeğin, 2015).

2.2.5. Güvensiz Durumlar

Çalışma ortamındaki olumsuz koşullar iş kazalarının kök nedenlerin oluşturan faktörlerden birisidir. Birey retim sürecinde işyerindeki üretim ekipman ve donanımlarını kullanmaktadır. Çalışma ortamında üretim sırasında kullanılan üretim araçlarının özellikleri, işyerindeki düzensizlikler nedeniyle makinelerin yanlış konumlandırılması veya makine donanımlarının eksik olması, kullanılan makinelerin periyodik bakım ve kontrollerinin düzenli periyotlarda yapılmaması, sağlıklı evre koşullarının sağlanmaması, denetim ve yönetim hataları vb. nedenler iş kazasına zemin oluşturmaktadır (Durmaz Kaş, 2018).

Emniyetsiz koşulların başlıca etkenleri arasında üretim sırasında kullanılan üretim ekipmanlarının teknik özellikleri gelmektedir. Verimliliği azalan ve yeni teknolojik gelişmelerin gerisinde kalan ve üretim yoğun olduğu işletmelerde, iş kazası sayısının arttığı görülmektedir (Durmaz Kaş, 2018).

Eski teknoloji yöntemleri ile kurulmuş işletmelerde, var olan emniyetsiz koşulların ve sağlıksız durumların daha sonra dzetilmesi İSG açısından zor olmakta ve yüksek maliyetli bir durum ortaya çıkarmaktadır (Vayısoğlu Zorlu, 2008).

Üretim sürecindeki sürekli değişim, denetim ve yönetim konusundaki eksiklikler, işveren ve çalışanda yeterli düzeyde iş güvenliği bilincinin gelişmemesi çalışma ortamında iş kazası meydana gelmesinde büyük rol oynamaktadır (Yeğın, 2015).

Bir işyerinde bir veya birden fazla güvensiz durumların olması kaza olma olasılığını artırır. Bu da kazaların önüne geçilmesinin mümkün olmadığı anlamına gelmektedir. İş yerinde var olan ve olması muhtemel güvensiz durumlara örnek olarak, çalışma ortamında gelişigüzel bırakılmış eşyalar ve el aletleri, makine koruyucularının olmaması veya devre dışı bırakılmış olması, elektrik panosunda kaçak akım rölesinin olmaması, acil çıkış kapılarının kilitli olması, zeminde kaygan yüzeylerin varlığı, havalandırma sisteminin olmaması veya çalışmaması gibi faktörler sayılabilir (Bilir, 2019).

2.2.5. Güvensiz Davranışlar

Çalışan üretim sürecinde üretim araçlarını kullanırken vücudundaki tüm sistemlerin tümü ile orantılı hareket etmektedir. İnsan çalıştığı süre boyunca metabolik düzeyde enerji harcamaktadır. Üretim sürecinde kullanılan aletler ve ekipmanları kontrol edip düzenleyen kişi, devamlı çevreyle etkileşim halindedir. Dolayısıyla çalışanın duyu organlarının algıya kapalı olmaması gereklidir. Çalışana fiziksel becerisinin üzerinde iş yüklenmesi iş kazalarına sebep olabilmektedir (Durmaz Kaş, 2018).

İş kazalarının meydana gelmesine çalışanların bazı davranışları sebep olabilir. Bu davranışların bir kısmına örnek verecek olursak, çalışanın ehil olmadığı bir işi yapmaya çalışması, yasak ve tehlikeli alanlara girilmesi, risklerin bulunduğu alanlarda kişisel koruyucu donanımları kullanılmaması, tebliğ edilen talimatlara uyulmaması gibi davranışlar kaza ihtimalini arttıran güvensiz davranışlardır. Bu gibi “Güvensiz Davranış” şeklinde tanımlanan durumlarda kaza meydana gelebilir. Örneğin; torna veya taşlama işi yapılırken mutlaka koruyucu gözlük kullanılması gerekmektedir. Koruyucu gözlük kullanılmadığında hemen göze çapak kaçmayabilir, fakat koruyucu gözlüğün kullanılmadığı durumlarda göze çapak kaçması durumunda olay yaralanma ile sonlanır (Bilir, 2019). Güvensiz davranışlar, genellikle kişisel sebepler ile ortaya çıkan durumlar olarak adlandırılabilir (Vayısoğlu Zorlu, 2008).

Bu davranışların kökünde çalışanın kişisel özellikleri (motivasyon, akıl, tecrübe, zeka, beceri vb.) ve kişisel davranış tarzlarının (unutkanlık, vurdumduymazlık, yanlış algı, dikkatsizlik, özensizlik vb.) önemli olduğu sanılmaktadır. Daha önceki araştırmalarda, iş kazalarının büyük kısmının önlenabilir olduğu görülmüştür. İş kazalarına sebep olan davranışları beş madde şeklinde sıralayabiliriz. Bunlar (Bilir, 2019);

- 1) Dikkatin dağılması
- 2) İstmeden güvensiz davranışta bulunma (eğitim, tecrübe eksikliği veya mevcut tehlikeli durumun yeteri kadar değerlendirilmemesi gibi sebeplerle ortaya çıkan davranış)
- 3) Bir işi kestirme ve kolay yoldan yapmaya çalışmak (genelde üretimi hızlandırma düşüncesi ile ortaya çıkar)
- 4) Kural ve talimatlara uymamak
- 5) Çalışma ortamındaki etkenler (bakımsızlık, düzensizlik, sistemin veya cihazların yetmezliği).

2.3. Önceki Çalışmalar

İşletmelerde İSG uygulamalarının farkındalığının ve yine işletmelerdeki acil durum planlarının uygunluğunu araştırmış ve bunun için Trabzon ile Gümüşhane'deki özel ve kamu kurumlarını örneklem olarak seçmiştir. Çalışma sonucunda birçok noksan olduğunu belirlemiştir. Kurumsal İSG uygulamaları hakkındaki çalışanların bilgi seviyeleri “orta” olarak tespit edilmiştir. Gerekli bilgi ve uygulama eksikliklerinin giderilmesi adına kurumların ilgili Bakanlıklar ile birlikte çeşitli eğitim faaliyetleri yapmaları gerektiğini vurgulanmıştır (Yıldız, 2016).

Afet yönetiminde çalışacak personelin olaylar ile ilgili risk alma ve bu riski yönetebilme kabiliyetleri okul döneminde şekillenerek geliştirilmesi, gelecekteki başarılarını arttıracaktır. Bu amaç ile yapılan çalışmada, öğrencilerin liderlik, kriz

yönetim becerileri ve risk alma eğilimleri araştırılmıştır. “AYAY Bölümü öğrencileri aldıkları eğitim ve liderlik yetenekleri sonucunda afet yönetiminin her aşamasında görev alabilirler” denmiştir (Köseoğlu, 2019).

AYAY Bölümü öğrencilerinin yaşam becerilerinin meslek tercihleri üzerine etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği tez çalışmasında ise AYAY öğrencilerinin, Dünya Sağlık Örgütünün belirlediği sağlıklı bir bireyde bulunması gereken yaşam becerilerinin belirlenmesi ve meslek tercihlerine etkileri hakkında değerlendirme yapılmıştır (Özcan, 2021).

İSG uygulamalarının, İSG farkındalığı üzerine etkilerini araştırmıştır. 2007-2015 yılları arasında iş kazası istatistikleri sonucunda, yıllara göre sürekli artış olduğu tespit edilmiş olup, bireylerin farkındalıklarının yetersizliği hakkında tez çalışması yapılmıştır. Farkındalığı arttırmak için eğitimlerin yetersiz olduğu, kurallar kapsamında anlama ve uygulama konusunda teşvik amaçlı yaptırım, cezai işlem ve uyarı işaretlerinden faydalanılabileceği söylenilmiştir (Yar, 2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, ÇOMÜ AYAY bölümünde eğitim gören öğrencilerin İSG üzerine farkındalıklarının ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultudaki müfredat incelendiğinde İş Sağlığı ve Güvenliği dersinin 3. yarıyılıda ve seçmeli ders olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak bazı öğrenciler bu dersi seçmiş bazıları ise seçmemektedir. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model; geçmişte ya da şimdiki zamanda var olan bir olay veya olguya ona etkide bulunmadan tanımlanmasının hedeflendiği bir tarama modelidir (Karasar, 2012).

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan hipotezler şu şekildedir.

H1: AYAY bölümünde okuyan öğrencilerden İSG dersi alan öğrencilerin İSG farkındalıkları bu dersi almayanlara göre daha fazladır.

H2: AYAY bölümü öğrencilerinin İSG farkındalığı yaşa göre farklılaşmaktadır.

H3: AYAY bölümü öğrencilerinin İSG farkındalığı sınıfa göre farklılaşmaktadır.

H4: AYAY bölümü öğrencilerinin İSG farkındalığı cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örnekleme için toplamda 217 öğrenci kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Kolayda örnekleme yönteminden örneklem seçimi tesadüfi seçim yöntemleri kullanılmadan evren dahilinde bulunan birimleri örnekleme dahil etmesiyle yapılmaktadır (Robson, 2002).

3.3. Veri Toplama Aracı

Anket soruları üzerinden verilerin toplandığı çalışmada, anket formu iki bölümden meydana gelmektedir.

Kişisel Bilgiler Formu: Bu bölümde öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, sınıfı ve İSG ile ilgili zorunlu/seçmeli ders alıp almadığı hakkında bilgi sahibi olunması için toplamda 4

adet soru yer almaktadır.

Ankette, 13 adet ifade yer almakta olup, bunlar iş sağlığı ve güvenliği farkındalığını ölçmektedir. Ölçek 3'lü likert tipi derecelendirme ile değerlendirilmiş olup, "hayır", "kararsızım" ve "evet" şeklinde katılım gösterilmektedir. Ölçeğin çalışmamızdaki Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,701 olarak tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Anketten elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 20 istatistik programı kullanılmıştır. Öğrencilerin kişisel özelliklerinin dağılımı frekans ve yüzde ile gösterilmiştir. Ayrıca öğrencilerin İSG Farkındalığı Ölçeği ifadeleri ile ilgili değerlendirmelerinin gösterimi frekans ve yüzde olarak gösterilmiştir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanların dağılımı ortalama ve standart sapma ile gösterilmiştir. Ölçekten alınan puanların normal dağılıma uyma durumları için basıklık ve çarpıklık değerleri dikkate alınmıştır. Buna göre basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 arasında olması halinde verilerin normal dağılımda olduğu anlaşılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2011). Varyans analizi ve t-testi metodu kullanılarak öğrencilerin İSG farkındalıklarının kişisel özelliklere göre farklılaşması ele alınmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda fark olan grupların tespiti için Tamhane T2 post hoc testi (Levene $p < 0,05$) kullanılmıştır. Araştırmanın verileri %95 güven düzeyinde analiz edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmada yer alan öğrencilerin %67,7'si kadın, %24,9'u 22 yaş ve üzeri yaştadır. Öğrencilerin %32,3'ü 1.sınıfa devam etmektedir. Ayrıca öğrencilerin %52,1'i iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili zorunlu/seçmeli ders almamış olup, %47,9'u bu dersi almıştır (Tablo 1).

Tablo 1

Öğrencilerin Kişisel Bilgileri Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	147	67,7
	Erkek	70	32,3
Yaş	18 yaş	23	10,6
	19 yaş	50	23,0
	20 yaş	47	21,7
	21 yaş	43	19,8
	22 yaş ve üstü	54	24,9
Sınıf	1.Sınıf	70	32,3
	2.Sınıf	55	25,3
	3.Sınıf	37	17,1
	4.Sınıf	55	25,3
İSG İle İlgili Ders Alma Durumu	Evet	104	47,9
	Hayır	113	52,1

Araştırmada öğrencilerin %87,1'i "*Türkiye'deki tüm Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümleri için İş Sağlığı ve Güvenliği dersi zorunlu ders olması*" gerektiğini düşünmektedir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %63,1'i "*İş Sağlığı ve Güvenliği dersi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümlerinde en az 2 dönem olarak okutulması*" gerektiğini belirtmektedir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %90,3'ü "*Bir araştırma merkezi veya laboratuvarı ile İSG*

hakkında kazanılan teorik bilgiyi uygulamaya dönüştürmek, deneyimleyerek öğrenmek istediğini" belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %91,7'si *"Mesleki başarı ve ileriki kariyerinde İş Sağlığı ve Güvenliği derslerinin olumlu katkı sağlayabileceğini düşündüklerini"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %54,4'ü *"AYAY bölümü ile ilgili uygulama, laboratuvar, tatbikat ve saha çalışmaları öncesinde ve sonrasında İSG konularında gerekli bilgilendirmeler taraflarına yapıldığını"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %49,3'ü *"AYAY bölümündeki kişisel koruyucu donanımların ve ilgili teçhizatların neler olduğu, nasıl kullanılacağı, bakımlarının nasıl yapılacağı hakkında bilgi sahibi olduğunu"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %53,0'ü *" AYAY mezunlarının görevleri sırasında ve sonrasında maruz kalabilecekleri tehlikeler, riskler ve meslek hastalıkları ile ilgili yeterli bilgiye sahip"* olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %95,4'ü *"İSG derslerinden elde edilecek bazı bilgilerin bir acil durum veya afet sonrasında hem kendim hem de kazazedeler için faydalı olabileceğini düşündüğünü"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %82,0'si *" AYAY dersleri ile İş sağlığı ve güvenliğindeki çoğu konunun etkileşimli olduğunu ve birbirlerini tamamladığını düşündüğünü"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %91,2'si *" AYAY bölümünde İSG derslerinin sertifikalı öğretim üyesi/elemanı tarafından verilmesi gerektiğini düşündüğünü"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %91,7'si *" AYAY bölümünü de ilgilendiren İSG ile ilgili çeşitli etkinlik, seminer, panel v.b. programlar hakkında bilgilendirilmek istediğini"* belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %95,9'u *"Ülkemizde meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıkları oranının azaltılmasında öncelikle işçilere, işverenlere ve devlete önemli"*

görevler düştüğü kanaatinde" olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin %94,0'u "İSG eğitimlerinin erken yaşlarda verilmesi ile iş kazası ve meslek hastalıkları istatistiklerinin azalacağını düşündüğünü" belirtmiştir (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeğinden almış oldukları puanların ortalaması $2,73 \pm 0,22$ olarak tespit edilmiştir. Ayrıca ölçekten alınan puanların basıklık ve çarpıklık değerleri -1,5 ve +1,5 arasında olduğundan alınan puanların normal dağıldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Değerlendirmeleri

İfadeler	Hayır		Kararsızım		Evet		Ort	ss
	n	%	n	%	n	%		
1. Türkiye'deki tüm Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümleri için İş Sağlığı ve Güvenliği dersi zorunlu ders olmalıdır.	5	2,3	23	10,6	189	87,1	2,85	0,41
2. İş Sağlığı ve Güvenliği dersi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümlerinde en az 2 dönem olarak okutulmalıdır	20	9,2	60	27,6	137	63,1	2,54	0,65
3. Bir araştırma merkezi veya laboratuvarı ile İSG hakkında kazanılan teorik bilgiyi uygulamaya dönüştürmek, deneyimleyerek öğrenmek isterim.	6	2,8	15	6,9	196	90,3	2,88	0,40

4. Mesleki başarı ve ileriki kariyerimde İş Sağlığı ve Güvenliği derslerinin olumlu katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.	3	1,4	15	6,9	199	91,7	2,90	0,34
5. Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümü ile ilgili uygulama, laboratuvar, tatbikat ve saha çalışmaları öncesinde ve sonrasında İSG konularında gerekli bilgilendirmeler tarafımıza yapılmaktadır.	34	15,7	65	30,0	118	54,4	2,39	0,74
6. Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümündeki kişisel koruyucu donanımların ve ilgili teçhizatların neler olduğu, nasıl kullanılacağı, bakımlarının nasıl yapılacağı hakkında bilgi sahibiyim.	56	25,8	54	24,9	107	49,3	2,24	0,83
7. Acil Yardım ve Afet Yönetimi mezunlarının görevleri sırasında ve sonrasında maruz kalabilecekleri tehlikeler, riskler ve meslek hastalıkları ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.	45	20,7	57	26,3	115	53,0	2,32	0,79
8. İSG derslerinden elde edilecek bazı bilgilerin bir acil durum veya afet sonrasında hem kendim hem de kazazedeler için faydalı olabileceğini düşünüyorum.	2	0,9	8	3,7	207	95,4	2,94	0,26

9. Acil Yardım ve Afet Yönetimi dersleri ile İş sağlığı ve güvenliğindeki çoğu konunun etkileşimli olduğu ve birbirlerini tamamladığını düşünüyorum.	5	2,3	34	15,7	178	82,0	2,80	0,45
10. Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünde İSG derslerinin sertifikalı öğretim üyesi/elemanı tarafından verilmesi gerektiğini düşünüyorum.	2	0,9	17	7,8	198	91,2	2,90	0,32
11. Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümünü de ilgilendiren İSG ile ilgili çeşitli etkinlik, seminer, panel v.b. programlar hakkında bilgilendirilmek isterim.	2	0,9	16	7,4	199	91,7	2,91	0,32
12. Ülkemizde meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıkları oranının azaltılmasında öncelikle işçilere, işverenlere ve Devlete önemli görevler düştüğü kanaatindeyim.	0	0,0	9	4,1	208	95,9	2,96	0,20
13. İSG eğitimlerinin erken yaşlarda verilmesi ile iş kazası ve meslek hastalıkları istatistiklerinin azalacağını düşünüyorum.	3	1,4	10	4,6	204	94,0	2,93	0,31
	Ortalama		Standart		Çarpıklık		Basıklık	
Genel	2,73		0,22		-0,990		0,807	

Öğrencilerin İSG Farkındalığı Ölçeğine vermiş olduğu cevapların, cinsiyete göre etkisini araştırmak için yapılan bağımlı olmayan örneklem için t testi sonucunda öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık durumlarının cinsiyete göre %95 güven düzeyinde farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları

Ölçekler	Cinsiyet	N	Ort.	ss	t	p
İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği	Kadın	147	2,72	0,21	-0,475	0,636
	Erkek	70	2,74	0,25		

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeğine vermiş olduğu cevapların yaşa göre farklılaşma durumlarının belirlenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık durumlarının yaşa göre %95 güven düzeyinde farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F=4,070$ $p<0,05$) (Tablo 4). Gruplar arası farklılığın tespit edilmesi için yapılan Tamhane T2 post hoc testine göre 18 yaşındaki öğrencilerin ($X=2,62$) İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği puanlarının 20 yaş ($X=2,78$), 21 yaş ($X=2,73$) ve 22 yaş ve üzeri ($X=2,79$) öğrencilerden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Farklılaşma Durumları

Değişkenler	Yaş	N	Ort.	ss	F	p	Fark
İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği	18 yaş ⁽¹⁾	23	2,62	0,17	4,070	0,003	1-3 1-4 1-5
	19 yaş ⁽²⁾	50	2,67	0,20			
	20 yaş ⁽³⁾	57	2,78	0,17			
	21 yaş ⁽⁴⁾	43	2,73	0,28			
	22 yaş ve üzeri ⁽⁵⁾	54	2,79	0,23			

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeğine vermiş olduğu cevapların sınıfa göre değişimini incelemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık durumlarının sınıfa göre %95 güven düzeyinde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (F=6,091 p<0,05) (Tablo 5). Gruplar arası farklılığın tespit edilmesi için yapılan Tamhane T2 post hoc testine göre 1.sınıf öğrencilerinin (X=2,64) İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği puanlarının 2.sınıf (X=2,79), 3.sınıf (X=2,77) ve 4.sınıf (X=2,75) öğrencilerden daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumları

Değişkenler	Sınıf	N	Ort.	ss	F	p	Fark
İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği	1.sınıf ⁽¹⁾	70	2,64	0,20	6,091	0,001	1-2
	2.sınıf ⁽²⁾	55	2,79	0,16			1-3
	3.sınıf ⁽³⁾	37	2,77	0,20			1-4
	4.sınıf	55	2,75	0,28			

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeğinden almış oldukları puanların İSG ile ilgili zorunlu/seçmeli ders alma durumuna göre farklılaşma durumlarının belirlenmesi için yapılan bağımsız olmayan örneklem için t testi sonucunda öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık durumlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili zorunlu/seçmeli ders alma durumuna göre %95 güven düzeyinde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (t=4,972 p<0,05) (Tablo 6). Buna göre eğitim hayatında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili zorunlu/seçmeli ders alan öğrencilerin (X=2,80) İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği puanlarının eğitim hayatında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili zorunlu/seçmeli ders almayan öğrencilerden (X=2,66) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 6

Öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları

Ölçekler	Ders Alma	N	Ort.	ss	t	p

	Durumu					
İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığı Ölçeği	Evet	104	2,80	0,17	4,972	0,000
	Hayır	113	2,66	0,24		

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında, AYAY öğrencilerinin İSG hakkındaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun için ÇOMÜ AYAY bölümü öğrencilerinden 217 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan öğrencilerin %67,7'si kadın, %24,9'u 22 yaş ve üzeri yaşıdadır. Öğrencilerin %32,3'ü 1.sınıfa devam etmektedir. Ayrıca öğrencilerin %52,1'i İSG ile ilgili zorunlu/seçmeli ders almamış olup, %47,9'u bu dersi almıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığı ile ilgili olarak öğrencilerin İş Sağlığı ve Güvenliği dersi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümlerinde en az 2 dönem olarak okutulması konusunda daha az istekli oldukları görüldü. Ayrıca öğrencilerin İSG üzerine teorik bilgilerini uygulamaya dökebilecekleri bir araştırma uygulama merkezine gereksinim duydukları, bununla birlikte bir laboratuvar ortamının da bu gereksinimi karşılayabileceği, AYAY bölümünde İSG derslerindeki öğretim üyeleri ve elemanlarının sertifikalı olması gerektiğini düşündükleri, AYAY bölümünde İSG üzerine çeşitli panel, seminer ve etkinlikler yapılması gerektiğini belirttikleri ortaya konulmuştur.

Bununla birlikte AYAY bölümü ile ilgili uygulama, laboratuvar, tatbikat ve saha çalışmaları öncesinde ve sonrasında İSG konularında gerekli bilgilendirmeler taraflarına daha az yapıldığını, bölümdeki koruyucu ekipman ve donanımlarla birlikte gerekli teçhizatların ne olduğunun, nasıl kullanılacağına, bakımının nasıl yapılacağına bilinmediği, bölüm mezunlarının görevleri esnasında ya da sonrasında maruz kalınabilecek risk ve tehlikeler konusunda gerekli bilgilere kısmen sahip olmadıkları ve meslek hastalıkları konusunda da tam donanımlı olmadıkları görülmüştür.

Araştırmada öğrencilerin cinsiyetine göre İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalığının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Buna karşılık 18 yaşındaki öğrencilerin İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığının 20 yaş 21 yaş ve 22 yaş ve üzeri öğrencilerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 1.sınıf öğrencilerinin İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığının 2.sınıf, 3.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde eğitim hayatında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili zorunlu/seçmeli ders alan öğrencilerin İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığının Ölçeği puanlarının eğitim hayatında iş sağlığı ve

güvenliği ile ilgili zorunlu/seçmeli ders almayan öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

ÖNERİLER

Bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda sunulabilecek öneriler şu şekildedir:

- Öğrencilerin İSG ile ilgili teorik bilgilerini uygulamaya dökebilecekleri laboratuvar ortamları ya da araştırma merkezleri kurulmalı,
- Bölümde İSG dersleri veren öğretim elemanlarının veya öğretim üyelerinin İSG sertifikasına sahip olmaları,
- Öğrencilere, İSG ile ilgili bölümü de ilgilendiren panel, seminer ve etkinlikler yapılması ve bilgilendirmelerin sağlanması,
- Bölümdeki koruyucu ekipmanların ve donanımların, bununla birlikte de ilgili teçhizatların ne olduğu, kullanım biçimleri, bakımları ile ilgili yeterli bilginin verildiği bir müfredatın oluşturulabilmesi,
- Bölümden mezun olanların, iş yaşamlarında aldıkları görevler esnasında ve sonrasında karşı karşıya kalabilecekleri tehlikelerin, risklerin ve meslek hastalıklarının uygulamalı biçimde müfredat içerisinde bulundurulması,
- İş Güvenliği ve Sağlığı Farkındalığının artırılması adına ilgili zorunlu dersin getirilmesi tavsiye edilebilir.

Kaynakça

- Çalışanların İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2013, Mayıs 15). *T.C. Resmi Gazete*, 28648.
- Öcal, A. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Deprem Eğitiminin Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 169-184.
- Özcan, Y. (2021). *Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin yaşam becerilerinin meslek tercihleri üzerine etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği*. YÖKTEZ: <https://tez.yok.gov.tr> Tez no. 661037 adresinden alındı
- Özdemir, S. (2018). *İnsan Kaynakları Ve İş Güvenliği Eğitimlerinin Güvenlik Kültürüne Etkisi: Staj Öncesi İş Güvenliği Eğitimi Alan Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkubat, S. (2015). *Görsel Farkındalık Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Görsel Okuryazarlıklarına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- 5510 Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006, Haziran 16). *T.C. Resmi Gazete*, 26200.
- 6331 İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu. (2012, Haziran 30). *T.C. Resmi Gazete*, 28339.
- AFAD. (2015). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/açıklamalı-afet-yönetimi-terimleri-sözlüğü> adresinden alındı
- AFAD. (2019). *AFAD Hakkında*. <https://www.afad.gov.tr/tr/2211/afad-hakkında> adresinden alındı
- Akay, E. (2006). *Türkiye'de İş Sağlığı Ve İş Güvenliği, Avrupa Birliği Ülkeleri İle Karşılaştırılması Ve Bir Hizmet Modeli Önerisi. Yüksek Lisans Tezi*. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkaya, G. (2007). *Avrupa Birliği Ve Türk Mevzuatı Açısından Sağlık Kuruluşlarında İş Sağlığı, İş Güvenliği, Meslek Hastalıkları Ve Bir Araştırma. Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, B. (2013). Depremi Yaşamış Olan 9. Sınıf Öğrencilerinin Deprem Kavramına Yönelik Algılarının Nitel Açısından İncelenmesi. *Journal Of World Of Turks*, 247-265.
- Başbuğ - Erkan vd., B. (2011). *Türkiye'de Afet Zarar Azaltımını Sürdürülebilir Eğitimle Sağlamak. Türkiye Deprem Mühendisliği Ve Sismoloji Konferansı 'nda Sunulmuş Bildiri*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Bahari, S. (2011). *An Investigation Of Safety Training, Safety Climate And Safety Outcomes: A Longitudinal Study In A Malaysian Manufacturing Plant. Doctoral Thesis*. Manchester: Manchester Business School.

- Bilir, N. (2016). *İş Sağlığı Ve Güvenliği*. Ankara: Güneş Tıp Kitap Evleri.
- Bilir, N. (2019). *İş Sağlığı Ve Güvenliği. 2.Baskı*. Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.
- Coşkun, Ş. (2011). *Afet Eğitimi Algılaması: İlköğretim Öğrencilerine Verilen Afet Eğitimlerinin Algılamasını Ölçmek Üzere Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dikmen vd., S. (2011). *İş Ve Yapı Denetim Yasalarının İş Sağlığı Ve Güvenliği Açısından Bütünleşik İncelenmesi*. Eskişehir.
- Duffy, N. (2008). A New Approach To Community Flood Education. *The Australian Journal Of Emergency Management*, 4-8.
- Durmaz Kaş, Ö. (2018). *OHSAS 18001 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi 'nin Türk İşletmelerinde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma: Aynı Sektörde Faaliyet Gösteren Türkiye Kökenli Bir İşletme İle Türkiye 'de Faaliyet Gösteren Uluslararası 39 Bir İşletmenin İncelenmesi*. İstanbul: Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekenes, J. (2001). Effective Safety Training Programs For Aluminium Cast Shops. *JOM*, 14-15.
- Erdur - Baker vd., Ö. (2015). The Objectives Of Disaster Education From Teachers' Perspectives. *International Journal Of Human Sciences*, 975- 990.
- Eren, T. (2020). *İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemleri*. Atatürk Üniversitesi Yayınları: <https://ataaof.edu.tr/dosyalar/issagligiveguvenligiyonetimsistemleri.pdf> adresinden alındı
- Ergünay, O. (1996). Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır? *Tübitak Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 263-272). Ankara: Tübitak Deprem Sempozyumu.
- Güçlü, M. (2007). *OHSAS 18001 İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetim Sistemi. Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güler, H. H. (2008). *Zarar Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ankara: İsmat.
- Güzel vd., A. (2014). *Sosyal Güvenlik Hukuku. 15. Baskı*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- ILO. (1950). *List Of Occupational Diseases*. International Labour Office, Geneva.İBB İş Sağlığı Ve Güvenliği Müdürlüğü, 2016.
- Köseoğlu, S. (2019). *Acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin akademik risk alma eğilimleri ve liderlik özelliklerinin belirlenmesi kriz ve kaos yönetimi çerçevesinde değerlendirilmesi; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği. Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Tez No. 543245): <https://tez.yok.gov.tr> adresinden alındı
- Kadioğlu, M. (2008). *Toplumda Afet Bilincini Artırma Yöntemleri*. Ankara: İsmat.
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği.

- Kançal, S. (2013). *Montessori 'de Tekrar Ve İcselleştirerek Öğrenme*.
<http://hthayat.haberturk.com/yazarlar/sibel-bilge-kancal/1016793-montessoride-tekrar-ve-icsellestirerek-ogrenme> adresinden alındı
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Koenderink, J. (2012). *Visual Awareness*. Utrecht, De Cloutcrans Press. Retrieved From Project Gestalt Revision Media:
<http://www.gestaltrevision.be/pdfs/koenderink/awareness.pdf> adresinden alındı
- Korkmaz vd., A. (2012). Çalışma Hayatında Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Yasası. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 153-167.
- Kozyel vd., B. (2018). Türkiye'de Afet Yönetimiyle İlgili Üniversite Düzeyinde Eğitim Ve Öğretim Girişimleri. *Hastane Öncesi Dergisi*, 131-139.
- Mcloud, S. (2018). *Skinner*. Operant Conditioning. Simply Psychology:
<https://www.simplypsychology.org/Operant-Conditioning.html> adresinden alındı
- Orhan, M. (2007). *İş Sağlığı Ve Güvenliği Sisteminde İşveren Yükümlülükleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Robson, C. (2002). *Real world research: a resource for social scientists and practitioner-researchers (2nd ed.)*. London: Blackwell Publishers Ltd.
- Süzek, S. (1985). *İş Güvenliği Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Sarı, B. (2016). *Türkiye 'de Afet Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Afet Eğitimi Ve Yönetimi Anabilim Dalı, Afet Eğitimi Ve Yönetimi Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Serin vd., G. (2015). İş Güvenliği Ve Sağlığı Yönetim Sistemi. *SDU Teknik Bilimler Dergisi*, 44-59.
- Şahin, S. (2010). *OHSAS -İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliğinde İnsan Kaynakları 'nın Yeri Ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vayısoğlu Zorlu, A. (2008). *İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tedbirleri Ve Konuyla İlgili Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, E. (2016). *İşletmelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları farkındalığının tespiti ve acil durum planlarının uygunluğu araştırması*. Master's thesis:
<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/88833> adresinden alındı
- Yar, N. S. (2018). *İş Sağlığı Ve Güvenliği Uygulamalarının İş Sağlığı Ve Güvenliği Farkındalığı Üzerine Etkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yeğin, A. (2015). *İş Güvenliği Kültürünün İş Kazalarına Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

